

<https://doi.org/10.62837/2025.8.75>

MƏMMƏDZADƏ RƏNA XATAYIL QIZI
*Azərbaycan Dillər Universiteti, Dünya dilləri kafedrasının
müəllimi*
Azərbaycan Respublikası, Bakı şəhəri, Rəşid Behbudov küçəsi, 134
rena.m6556@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2683-6407>

ZAMAN VƏ MƏKAN KATEQORİYALARININ DİPLOMATİK DİSKURSDA LEKSİK - QRAMMATİK REPREZENTASIYALARI XÜLASƏ

Məqalədə zaman və məkanın ingilis diplomatiya diskursunda leksik- semantik ifadə olunma yolları araşdırılaraq diplomatik çıxışların, müqavilələrin və yazışmaların təhlili vasitəsilə diplomatların zaman və məkan konseptlərini nəzərə çatdırmaq üçün istifadə etdikləri linqvistik strategiyalar müəyyənləşdirilir, diplomatik yazışma və çıxışların formalaşdırılmasında onların əhəmiyyəti vurğulanır. Diplomatik diskurs sferasında zaman və məkan anlayışlarını çatdırmaq üçün dilin nüanslı istifadəsi çox vacib hesab edilir. Bu məqalə diplomatik ünsiyyətdə zaman və məkan kateqoriyalarını təmsil etmək üçün leksik və qrammatik strukturların necə istifadə edildiyini araşdırır.

Məqalədə müxtəlif çıxışlar, rəsmi sənədlər və diplomatik yazışmalar təhlil edilərək, diplomatların öz nitqlərini konkret zaman və məkan kontekstləri daxilində çərçivəyə salmaq üçün istifadə etdikləri strategiyaları üzə çıxarmaq hədəflənir. Diplomatik dilin incəliklərini və onun beynəlxalq münasibətlərə təsirini dərk etmək üçün bu araşdırma olduqca vacibdir.

Açar sözlər: diplomatik diskurs, zaman və məkan kateqoriyaları, leksik representasiyalar, hadisə, münasibət, leksik vasitələr

Zaman və məkan kateqoriyalarının tədqiqi və onların dildə representasiyaları son dövrlərdə linqvistikanın aktual problemləri arasında yer tutmaqdadır. Araşdırmalar sahəsində çox sayda uğurlar qazanılmış, zaman və məkan münasibətlərinin beynəlxalq miqyasda qarşılıqlı fəaliyyət aspektlərinin meydana gəlmə səbəbləri öyrənilmişdir.

"...fizikada zamanın ölçülməsi ilə bağlı obyektiv prosedurların tədqiqi, "bioloji saatların" təhlil olunması gələcəyin layihələndirilməsi və üstünlük təşkil etməsi, zaman kateqoriyasının fəlsəfi təhlili ona görə mümkün olur ki, zaman dildə, onun leksikasında və qrammatik quruluşunda ifadə olunur və qeydə alınır." [4; s. 24].

Bildiyimiz kimi son dövrlərdə dünyanın müxtəlif dillərində zamanı representasiya edən standart və qeyri-standard vasitələrin tədqiqi məsələlərinə geniş yer verilir. Bu sahədə araşdırma aparən tədqiqatçılar

zaman münasibətlərinin ötürülməsi, mətndə məna və struktur bütövlüyünün formalaşmasında yardımçı olan vasitələrə diqqətlə yanaşırlar. Zamanın göstəricisi bizim mövcud olduğumuzun ayrılmaz xüsusiyyəti kimi dəyərləndirilir və insan təfəkkürü prizmasından ayrılaraq mətndə öz əksini tapır.

Araşdırmaçı müəlliflərin hər biri zaman anlayışını özünəməxsus formada dəyərləndirir və öz yaradıcılıqlarında standart (qrammatik) və qeyri-standard vasitələrdən istifadə etməklə onu təsvir edirlər. Standart vasitələr qrammatik kateqoriya həddləri nəzdindəki zamanın ifadə vasitələrini nəzərdə tutur və morfoloji, leksik və sintaktik qruplara ayrılır.

Zamanın representasiyalarından bəhs edilən zaman leksik vasitələr olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu sözlərin ümumi mətn funksiyası təsvir edilən hadisələrin vaxtına işarə etməkdən ibarət olur.

Mətndə zamanın leksik əsası ilin mövsümlərinin adlarında “winter, spring, summer, autumn” kimi, ayların adı “April, June”, həftənin günləri Saturday, Sunday, gün vaxtı “day, morning, noon, evening, night, minute, second, yesterday, today” şəklində ifadə olunur. Bu leksikanın özü bədii mətnin temporal məkanını formalaşdırır [1; s. 464].

Diplomatik diskursda hadisənin hər hansı zaman kəsiyinə aid olmasını göstərən leksik vasitələrə nəzər salmaq. Belə leksik vahidlərə period, moment, time və s. kimi sözləri misal göstərmək olar.

*If the letter had already been sent off the **previous week**, then it is reasonable to expect that they should have had a response **by now**. If, however, the letter hadn't been sent until **Sunday** or **Monday**, then they can't really expect an answer yet [16; s.122].*

*We're eager to get **back** to our continuing story lines, but **tonight** we wanted to stop for a **moment** and do something different.[16; s.172]*

Yuxarıda göstərilmiş nümunələrə əsasən qeyd edə bilərik ki, *Sunday, Monday, tonight, moment, era* kimi leksik vahidlər vasitəsilə verilən hadisə müəyyən zaman kəsiyinə məxsusdur.

Zaman mənsubiyyəti *week, day, year* kimi konkret zaman aralıqlarını nominasiya edən adlarla da ifadə oluna bilər.

*As I conclude my term as the 45th President of the United States, I stand before you truly proud of what we have achieved together. We did what we came here to do — and so much more. This **week**, we inaugurate a new administration and pray for its success in keeping America safe and prosperous [<https://trump-whitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-farewell-address-nation/>].*

*This marks the tenth **year** of NATO membership for the Czech Republic. I know that **many times** in the 20th century, decisions were made without you at the table. Great powers let you down, or determined your destiny without your voice being heard. I am here to say that the United States will never turn its back on the people of this nation. We are bound by shared values, shared history, and the enduring promise of our alliance. NATO's Article 5 states it clearly: an attack on one is an attack on all. That is a promise for our **time**, and for all **time** [<https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Speech-of-Barack-Obama>].*

*That all changes starting right here and right now because **this moment** is **your moment**. It belongs to you. It belongs to everyone gathered here **today** and everyone watching all across America.*

*This is your **day**. This is your celebration, and this, the United States of America, is your country.*

Hadisənin davamiyyətinə işarə edən növbəti nümunələrdə isə zaman markerlərindən başqa konkret ilə işarə edən rəqəmə də rast gəlinir. Diplomatik diskurslarda bu, hadisənin zamanına işarə etməyin ən geniş istifadə olunan forması kimi dəyərləndirilir. Qeyd etmək lazımdır ki, bu diplomatların öz çıxışlarında, bir qayda olaraq, ən aktual hadisələrə diqqət yetirməsi ilə izah edilir.

***January 20th, 2017**, will be remembered as the **day** the people became the rulers of this nation again. The forgotten men and women of our country will be forgotten no longer. Everyone is listening to you **now**. You came by the tens of millions to become part of an historic movement, the likes of which the world has never seen **before**.*

*This American carnage stops right here and stops right **now**.*

*The oath of office I take **today** is an oath of allegiance to all Americans. For many **decades**, we've enriched foreign industry at the expense of American industry, subsidized the armies of other countries, while allowing for the very sad depletion of our military.*

*We assembled here **today**, are issuing a new decree to be heard in every city, in every foreign capital, and in every hall of power.*

Forward, now, again, still, və s. kimi zaman zərfləri zaman mənsubiyətinin leksik ötürülməsində böyük rol oynayır. Növbəti nümunələri nəzərdən keçirək:

*From this **day forward**, a new vision will govern our land. From this **day forward**, it's going to be only America first.*

*The **time** for empty talk is over. **Now** arrives **the hour** of action. Do not allow anyone to tell you that it cannot be done. No challenge can match the heart and fight and spirit of America. We will not fail. Our country will thrive and prosper **again**.*

We stand at the birth of a new millennium ready to unlock the histories of space, to free the earth from the miseries of disease and to harness the energies, industries, and technologies of tomorrow. A new national pride will lift our sights and heal our divisions. It's time to remember that old wisdom our soldiers will never forget, that whether we are black or brown or white, we all bleed the same red blood of patriots [Donald Trump's Inaugural Speech as the 45th president of the United States. https://www.Astrid-online.it/static/upload/trump/trump_inaugural-speech].

Qeyd etməliyik ki, zaman uzunluğu təkcə leksik deyil, qrammatik vasitələrlə də (feilin zaman forması ilə) ifadə oluna bilər.

Temporal strukturun qurulmasının əsas vasitəsi feil formalarıdır. Müasir ingilis dilində digər nitq hissəsindən fərqli olaraq feil sözün dəyişdirilməsi və formanın təşkili vasitələrinin daha çox inkişaf etmiş strukturuna malikdir. Şəxs, növ, zaman, hallanma və məchul növ feilin morfoloji kateqoriyaları hesab edilir.

Elmi kateqoriya kimi zaman növbəti şəkildə təyin olunur: zaman – cümlədə haqqında bəhs olunan vəziyyətin və ya hadisənin temporal (zaman) lokallaşdırılması üçün xidmət göstərən və obyektiv zamanın spesifik dil təzahürü olan feilin qrammatik kateqoriyasıdır [7; s. 89].

İngilis dilində feilin zaman mənalı formalar sistemi dörd qrupdan ibarətdir: qeyri-müəyyən zaman formaları, davamedici zaman formaları, bitmiş zaman formaları (perfect), bitmiş davamedici zaman formaları (perfektli-davamedici). Dilin qrammatik quruluşunda zamanın keçmiş, indiki və gələcək zamana bölünməsi zamanın xətti modeli ilə əlaqədardır.

Müasir ingilis dilində zaman kateqoriyası ilk növbədə, indiki və keçmiş zaman formaları ilə təşkil olunur, çünki, bu zaman formaları sintetikdir (*he works, he writes - he worked, he wrote*) [2; s. 311]. Gələcək zamanın kateqorial forması həmişə analitikdir, bəzi fellərdə o ümumiyyətlə yoxdur (*can, may*). Gələcək əksər hallarda modallıqla əlaqələndirilir, çünki o hələ reallaşmamış bir şeyi təmsil edir. Gələcək zamanın formalaşmasında modal xarakterli fellərin (*shall, will*) istifadə olunması ilə bu fərq daha da dərinləşir.

İngilis dilində zamanın morfoloji baxımdan representasiyası feilin zaman formaları vasitəsilə baş verir. Deməli, ingilis dilində feilin zaman formaları mətnin zaman parametrlərini yaratmaqda əsas vasitə kimi çıxış edir. Bəzi nümunələri nəzərdən keçirək:

*Four years ago, I came to Washington as the only true outsider ever to win the presidency. I **had** not **spent** my career as a politician, but as a builder looking at open skylines and imagining infinite possibilities. America **had given** me so much, and I wanted to give something back.*

Most of all, I want to thank the American people. To serve as your President has been an honor beyond description. Thank you for this extraordinary privilege. And that's what it is — a great privilege and a great honor [Remarks by President Trump in Farewell Address to the nation, Issued on January 19/<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-farewell-address-nation>].

Yuxarıda qeyd olunan nümunələrdə zaman mənsubiyyəti indiki və keçmiş bitmiş zamanın köməyi ilə ifadə olunur. Məhz, indiki bitmiş zaman forması diplomatik diskurslarda hadisələrin təsvir olunması zamanı geniş istifadə olunur. Bu onunla izah olunur ki, bu zaman forması, bir tərəfdən, ölkədə əvvəllər baş verən hadisələrin siyahısını verməyə, digər tərəfdən isə ölkənin bu gün müşahidə etdiyi nəticələri ötürməyə (çatdırmağa) imkan yaradır. Keçmiş hadisələrin bu günkü nəticələrinə işarə bu cür mətnlərin kommunikativ məqsədlərinin həyata keçirilməsi üçün son dərəcə vacibdir.

Diplomatik diskurslarda hadisələrin zaman mənsubiyyətinin təsvir olunması üçün indiki davamedici zaman formasından da geniş istifadə olunur. Diplomatlar tərəfindən indiki davamedici zamanın işlədilməsi nəzərdə tutulan hadisənin davam etdiyini nəzərə çatdırmağa, hal-hazırkı vəziyyəti təsvir etməyə şərait yaradır. Bu isə diplomatlar üçün olduqca mühümdür, çünki, bu mövcud vəziyyəti yığcam, ifadəli və dolğun tərzdə təsvir etməyə zəmin yaradır.

Digər qrammatik zaman forması isə *Present Perfect Continuous* zaman formasıdır. Bu zaman forması hadisələrin zaman mənsubiyyətini ifadə etmə imkanı yaradır. Rəsmi çıxışlar zamanı diplomatların nitqində istifadə edilən *Present Perfect Continuous* zaman forması bir tərəfdən keçmişdə başlanan hadisə və ya prosesin hal-hazırda da davam etdiyini, digər tərəfdən isə həmin hadisənin indiki zamanda olan əhəmiyyətini, yəni nəticəsini vurğulayır.

When bağlayıcısı ilə düzələn tabeli mürəkkəb cümlələr ingilis diplomatiya diskursunda temporallığın ifadə vasitəsi kimi qeyd edilir. Zaman budaq cümləsi zaman zərfliyi olraq baş cümlənin zaman oxundakı hərəkətinin temporal lökkallaşması funksiyasını yerinə yetirir [8; s. 17-18]. Tabeli budaq cümlə – baş (əsas) və asılı hissələrdən ibarət olan sintaktik vahiddir. Asılı hissə zaman zərfliyi kimi fəaliyyət göstərir. O, işarə etdiyi vəziyyətlər arasındakı zaman əlaqəsini göstərir.

Diskursda zaman *when* bağlayıcısı ilə düzələn mürəkkəb tabeli budaq cümlə vasitəsilə müəyyən edilir. Məsələn:

In an era when it is argued few pursue political information, the blending of politics and popular culture becomes an important source of political knowledge [16; s.187]

And by the way, history has shown us that we are most vulnerable to war and conflict when people are desperate economically. And nobody knows that history more than Europe. [Obama, B. (2009). Remarks by the President Obama at Strasbourg Town Hall. Retrieved from <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-obama-strasbourg-town-hall>.]

Hadisənin dildə representasiyasının digər vacib komponenti onun məkan əlaqəsinin ifadə olunmasıdır.

Bəzi dillərdə zaman və məkan kateqoriyaları linqvistik kateqoriyalar kimi nəzərdən keçirilir. Lakin, ingilis dilində zaman kateqoriyası linqvistikanın qrammatik kateqoriyası kimi nəzərdən keçirilir. Qədim ingilis dilindən fərqli olaraq müasir ingilis dilində, məsələn, məkan kateqoriyası sözlülərin istifadə olunması ilə leksik qaydada ifadə olunur.

Məkan münasibətlərinin ifadəsi analitik tipli dillərdə bir sıra sözlülərin köməyi ilə həyata keçirilir [9; s.157]. Bir sıra dilçilərin düşüncəsinə əsasən məkan mənaları bir çox dil vasitələrinin ilkin əsasını təşkil edir (D. Bennett, Q. Qiyom, V.Q. Qak, V.V. Vinqradov və digərləri).

M.A. Kuniyev məkan kateqoriyasını klassik dil kateqoriyası kimi təyin edir, çünki o, leksik və söz əmələ gətirən mənaya malikdir [3; s.17].

“Bir çox dil vahidlərinin məzmun tərəfində məkan təsəvvürləri fərqli formalarda əks olunur, lakin, sözlərin iki sinfində – zərflərdə və ön şəkilçilərdə bütöv qruplar fərqlənir. Onlar ilk növbədə, bəzən isə müstəsna olaraq bir obyektin digər obyektə qarşı münasibətdə yerləşməsi haqqında məlumat verir və lokallaşma funksiyasını yerinə yetirir” [5; s, 67].

İngilis dilində sözlülərin bir hissəsi bir sıra mənaları özündə birləşdirir: *in, at, on* sözlüləri həm yerə, həm də zamana işarə edirlər. Məkan mənası: *in* – içində (böyük məkanlar üçün), *at* - yanında, yaxınlığında (yaxınlıqdakı nəyinsə işarə olunması üçün, kiçik məkanlar üçün), *on* – üstündə (səthdə). Bu sözlülər zaman mənasında da işlədilir: *in* (uzun müddət üçün – *in the year*), *at* (qısa müddət üçün), *on* (dəqiq zaman kəsiklərinin işarə olunması üçün).

Zaman və məkan münasibətlərinin tədqiqi ilə bağlı aparılan araşdırmalardan belə məlum olur ki, məkan zamandan fərqli olaraq dil sistemində daha fundamentaldir və zaman vahidlərinin mənası məkan vahidlərindən təşəkkül tapmışdır.

Zaman məkan vasitəsilə düşünülür, çünki, *za, nod, uz, om, do v, na* sözlüləri ilk növbədə məkan, daha sonra isə zaman kimi işlədilir.

Məsələn, *ə* sözünün istifadəsi zamanı biz, hər hansı bir predmetin onun ölçüsündən böyük olan müəyyən bir tutumda yerləşməsini təsəvvür edirik. Bu fakt zamanın məkanla əlaqəli olması deməkdir [6; s. 81-115].

Deyilənlərdən belə qənaətə gəlmək olar ki, məkan və zaman bu və ya digər bölünməz bütövlüyün müxtəlif tərəfləri olsa da, məkana diqqət yetirmədən zaman haqqında elmi nəticələr əldə etmək mümkün deyildir. Əksinə: məkanda əks olunan hər bir şey bu və ya digər şəkildə zamanda əks olunur.

İngilis dilində bəzi sözlər (*in front of, behind, up, down, on the left, on the right, on one side, inside, outside*) yalnız məkanda predmetin oriyentasiyasına və ya müəyyən yerləşməyə, bəzi sözlər isə (*during, since, until*) yalnız zaman münasibətlərinə işarə edir.

Əgər ingilis dili sistemində feil zaman parametrinin qrammatik (morfoloji) göstəriciləri ilə xarakterizə olunursa, məkan oriyentasiyası (lokalizasiya) feilin morfoloji formaları sistemində öz ifadəsini tapmır. Hərəkəti ifadə edən feillər hadisənin baş verdiyi yeri və istiqaməti sözlər vasitəsilə ifadə edir.

Hadisənin inkişaf yeri dolayı şəkildə də ötürülə bilər. Məsələn, növbəti nümunədə hadisənin inkişaf yeri *Europe, America, United States* vahidlərinin köməyi ilə ötürülür.

So I've come to Europe this week to renew our partnership, one in which America listens and learns from our friends and allies... So let me say this as clearly as I can: America is changing, but it cannot be America alone that changes..... United States is leading an effort to reach out to people around the world who are suffering, to provide them immediate assistance and to extend support for food security that will help them lift themselves out of poverty... .[Obama, B. (2009a). Remarks by the President Obama at Strasbourg Town Hall. Retrieved from <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-obama-strasbourg-town-hall>.]

Nəticə etibarilə, hadisələrə əsaslanan diplomatik diskursun maraqlı xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, burada yalnız təsvir olunan hadisənin inkişaf yeri deyil, eləcə də, diplomatik mətnin realizə olunduğu yer də vacibdir. Çıxış zamanı diplomatların yerə müraciəti nitqin aktuallığını təmin edir və nitqin məzmununu dinləyici üçün daha yaxın və anlayışlı etməyə kömək edir.

Göründüyü kimi, istənilən mətn, o cümlədən də, diplomatik mətn ilk növbədə onun yaradıcısının şəxsiyyəti ilə, vaxtı və yeri ilə, müəyyən bir situasiya ilə əlaqəli olur. Mətnə yaradıcı subyektin bilikləri ifadə olunur, onların ümumiləşdirilməsi və interpretasiyası həyata keçirilir, təsvir olunan reallığın elementləri zaman və məkanda təsbit olunur.

My fellow Americans: Four years ago, we launched a great national effort to rebuild our country, to renew its spirit, and to restore the allegiance of this government to its citizens. In short, we embarked on a mission to make America great again — for all Americans.

Müəllif zamanın representasiyasının müxtəlif vasitələrini seçir. Kimsə diskursda zamanın ifadə olunması üçün standart (qrammatik) vasitələrə, kimsə qeyri-standart (qeyri - qrammatik) vasitələrə üstünlük verir. Lakin, bir çox hallarda, müəllif zamanın representasiyasının həm standart, həm də, qeyri-standart vasitələrinin toplumunu istifadə edir. Hər bir müəllifin özünəməxsus üslubu onların işini digərlərindən fərqli edir.

İngilis dilində zamanın representasiyası təkcə standart vasitələrin hesabına həyata keçirilmir, belə ki, burada qeyri-standart vasitələr mövcuddur, onlar zaman kateqoriyasının fərd tərəfindən representasiyasında vacib rol oynayır. Zamanın representasiyasının qeyri-standart vasitələri qrammatik zaman kateqoriyasının sərhədlərindən kənara çıxan zamanın ifadə vasitələridir. Buraya zamanın representasiyasının metaforik və vizual vasitələri aiddir.

ƏDƏBİYYAT RUS DİLİNDƏ

1. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного текста. // Теория и практика: Учебник. 2. изд. – Москва: Флинта: Наука, 2004 (Великолук. гор. тип.). – 495 с.
2. Жигадло В.Н., Иванова И.П., Иофик Л.Л. Современный английский язык // Теоретический курс грамматики: Учебник для спец. языковых высш. учебн. Заведений. – Москва: Изд-во лит. на иностр. яз, 1956. - 349 с.
3. Кунижев, М. А. Категория «пространство»: её статус и средства вербализации : диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук: 10.02.04 [Текст] / М. А. Кунижев. – Пятигорск, 2005. – 217 с.
4. Любинская Л.Н. Категория времени и системный анализ. // [Текст]. – Москва: Знание, 1966. – 32 с
5. Маляр Т.Н. Концептуализация пространства и семантика английских пространственных предлогов и наречий. // диссертация ... доктора филологических наук. – Москва, 2001. – 389 с.
6. Манакова, Н.А. Пространство как атрибут пространственно-временного континуума в грамматике (на материале русского и английского языков. Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 6. S. 81-115)
7. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. – Москва: Высшая школа, 1998, – 272 с.
8. Салькова М.А. Упражнения для развития навыков устной и письменной

речи по грамматике английского языка Учебное пособие для факультета ГПН. – Москва: Московский государственный лингвистический университет, 2004. – 106 с.

9. Слюсарева, Н.А. Проблемы функциональной морфологии современного английского языка. – М.: Наука, – 1986. – 215с.

ƏDƏBİYYAT İNGİLİS DİLİNDƏ

10. *Donald Trump's Inaugural Speech as the 45th president of the United States.* https://www.Astrid-online.it/static/upload/trump/trump_inaugural-speech
11. <https://trump-whitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-farewell-address-nation/>
12. <https://vlada.gov.cz/assets/media-centrum/aktualne/Speech-of-Barack-Obama>
13. Obama, B. (2009a). Remarks by the President Obama at Strasbourg Town Hall. Retrieved from <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-obama-strasbourg-town-hall>.
14. Remarks by President Obama at Strasbourg Town Hall. April 3, 2009. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-obama-strasbourg-town-hall>.
15. *Remarks by President Trump in Farewell Address to the nation, Issued on January, 19*/<https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-farewell-address-nation>
16. Ruth Wodak, *Distinguished professor of Discourse Studies, Lancaster University, UK, 2010, The Discourse of Politics in Action. Politics as Usual, Palgrave macmillan, 252 p.*

Маммадзада Рана Хатайыл

РЕЗЮМЕ

ЛЕКСИКО-ГРАММАТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КАТЕГОРИЙ ВРЕМЕНИ И ПРОСТРАНСТВА В ДИПЛОМАТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ

В статье исследуются способы лексико-семантического выражения времени и пространства в английском дипломатическом дискурсе. Посредством анализа дипломатических речей, договоров и переписки определяются лингвистические стратегии, которые дипломаты используют для передачи концептов времени и пространства, а также подчеркивается их значение в формировании дипломатических текстов и выступлений. В сфере дипломатического дискурса тонкое использование языка для выражения понятий времени и пространства считается крайне важным. Данная работа рассматривает, каким образом лексические и грамматические структуры применяются для репрезентации этих категорий в дипломатическом общении.

В статье анализируются различные выступления, официальные документы и дипломатическая переписка с целью выявления стратегий, позволяющих дипломатам структурировать свою речь в рамках конкретных временных и пространственных контекстов. Это исследование имеет большое

значение для понимания особенностей дипломатического языка и его влияния на международные отношения.

Ключевые слова: дипломатический дискурс, категории времени и пространства, лексические репрезентации, событие, отношение, лексические средства

**MAMMADZADA RANA KHATAIL
SUMMARY**

**LEXICAL-GRAMMATICAL REPRESENTATIONS OF TIME AND
SPACE CATEGORIES IN DIPLOMATIC DISCOURSE**

In the article, the lexico-semantic means of expressing time and space in English diplomatic discourse are examined, and through the analysis of diplomatic speeches, treaties, and correspondence, the linguistic strategies used by diplomats in order to convey the concepts of time and space are identified. Their significance in shaping diplomatic correspondence and speeches is emphasized. In the sphere of diplomatic discourse, the nuanced use of language to represent the concepts of time and space is considered to be highly important. This article examines how lexical and grammatical structures are used to represent the categories of time and space in diplomatic communication.

By analyzing various speeches, official documents, and diplomatic correspondence, the article aims to reveal the strategies used by diplomats to frame their discourse within specific time and space contexts. This research is crucial for understanding the subtleties of diplomatic language and its impact on international relations.

Keywords: diplomatic discourse, categories of time and space, lexical representations, occasion, attitude, lexical means

Rəyçi: Fil.f.d.dos:

Yeganə Məşəd qızı Orucova